

La construcció discursiva d'una crisi

Representacions de la infància i la joventut migrant en mitjans espanyols i catalans

Actuant
amb
cures

Editat i publicat per:

Aquest document presenta una síntesi dels resultats de la investigació:
Representacions de la infància i la joventut migrant en notícies de la premsa espanyola i catalana a X: la construcció discursiva de la crisi dels menors

Investigació a càrrec de:

Dra. Lucía de la Presa, Coordinadora del Centre of Discourse Studies

Dra. Laura Menna, investigadora en el camp dels estudis del discurs

Centre of Discourse Studies

Maquetació:

Ximena Chaperó

Publicació realitzada en el marc del projecte:
Actuant amb cura, noves narratives comunitàries,
amb el suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

Contingut

Introducció	4
Què s'ha analitzat?	7
Què s'hi ha trobat?	9
La creació d'un "altre"	9
Securitització humanitària	10
La pertinença al "nosaltres"	12
Com es construeixen aquests significats?	
Alguns conceptes clau per a l'anàlisi crítica del discurs	14
Representació d'actors socials	14
Multimodalitat	16
Intertextualitat i interdiscursivitat	16
Exemples específics de l'anàlisi crítica del discurs mediàtic	
Temes	19
Selecció lèxica (paraules seleccionades)	20
La infància i joventut migrant com a "menors migrants"	20
Llenguatge de "crisi"	20
El joc dels números	21
Discursos esmentats	22
Pasivació / activació	22
Imatges seleccionades	24
Discursos implícits	25
En quina mesura es tracta de discursos incitadors a l'odi?	27
Dues dades per a la reflexió sobre l'ús de X	31
Altres representacions	32
Desconstruir el racisme a la premsa: primer pas cap a noves narratives	34
Referències	37

Introducció

El setembre de 2024, el Centre de Recerques Sociològiques d'Espanya va publicar el seu baròmetre mensual indicant que la **immigració havia superat l'atur i els conflictes polítics com a principal preocupació dels espanyols**¹. Aquesta dada resulta sorprenent si es considera el context socioeconòmic més ampli: taxes d'atur i inflació elevades, crisi d'habitatge, etc. El juliol d'aquest any, un informe del Ministeri d'Inclusió² va destacar la proliferació de discursos d'odi a les xarxes socials dirigits a la **infància i joventut migrant (d'ara endavant, IJM)**. Més tard, a l'octubre, una enquesta d'*El País*³ –el diari més llegit d'Espanya– va revelar que el 57% dels espanyols creia que hi havia massa immigrants al país, i el 75% els associava amb conceptes negatius.

Aleshores, com es va convertir la immigració en el principal problema percebut, superant les preocupacions materials més directes?

És precisament en la **representació discursiva de la IJM** on radica part de la resposta a aquesta pregunta.

-
- 1 CIS, *Barómetro de Opinión*, setembre de 2024 <https://www.cis.es/documents/d/cis/es3474mar-pdf>
 - 2 “El Ministerio de Inclusión alerta de la proliferación del discurso de odio en redes sociales contra los menores no acompañados”, 2 de juliol de 2024. <https://www.inclusion.gob.es/w/el-ministerio-de-inclusion-alerta-de-la-proliferacion-del-discurso-de-odio-en-redes-sociales-contra-los-menores-no-acompanados>
 - 3 “El 57% cree que hay ‘demasiados’ inmigrantes en España y el 75% los asocia a conceptos negativos”, 8 d'octubre de 2024. <https://elpais.com/espana/2024-10-08/el-57-cree-que-hay-demasiados-inmigrantes-en-espana-y-el-75-los-asocia-a-conceptos-negativos.html>

Si bé s'ha constatat un increment de les arribades per mar a Espanya en els últims dos anys (de gairebé 29.000 el 2022 a més de **60.000** el 2024),⁴ **aquestes xifres continuen sent minoritàries si se les compara, per exemple, amb les xifres de persones refugiades ucraïneses.** Des de l'esclat de la guerra a Ucraïna el 2022, més de **320.000** persones refugiades d'aquest país van rebre protecció internacional i permís de residència de manera automàtica a Espanya⁵.

L'arribada de la IJM està marcada per tensions entre diferents escales de govern: l'Estat i les comunitats autònomes, Espanya i la Unió Europea, les polítiques de control migratori i les obligacions en matèria de drets de la infància. D'una banda, estats com Espanya es veuen obligats a garantir protecció als menors d'edat d'acord amb els tractats internacionals; de l'altra, han de controlar les fronteres europees. Al seu torn, els governs argumenten que els recursos d'acollida són limitats i així sorgeixen els conflictes polítics que generen bloquejos.

La recent proposta de repartiment de menors que arriben a Canàries entre comunitats autònomes, presentada pel Ministeri d'Infància i Joventut el 2024, va activar una forta oposició per part d'alguns governs autonòmics, especialment d'aquells liderats per partits de dreta i extrema dreta, que van instrumentalitzar aquesta mesura per reforçar discursos antiimmigració, fent-se eco de les tendències ultradretanes i xenòfobes europees i globals.

El conflicte va comptar amb una **total i constant cobertura mediàtica**; defensors i detractors del repartiment van protagonitzar durant setmanes senceres les portades i notícies centrals en els mitjans, acompanyats per un **degoteig constant d'imatges d'arribades per mar i el consegüent desplegament de rescat.**

4 Dades del Ministeri de l'Interior [Informe quincenal 2024](#), [Informe quincenal 2023](#), [Informe quincenal 2022](#)

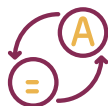
5 Dades del Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions <https://www.inclusion.gob.es/web/opi/estadisticas/catalogo/ucranianos?tab=ultimos-datos>

El discurs mediàtic juga un paper central en la construcció de l'alteritat, ja que mobilitza unes certes imatges de la IJM per legitimar unes certes posicions ideològiques lligades a pràctiques polítiques.

Més que informar sobre el que passa, els/les periodistes

Seleccionen

Interpreten

Presenten

Els fets a través d'un prisma determina

Així, la manera com els mitjans representen la IJM no és neutral: contribueix a reforçar o qüestionar ideologies que són funcionals a estructures sociopolítiques del poder i al foment de pràctiques de discriminació, dominació i odi.

Què s'hi ha analitzat?

Aquest treball neix d'una pregunta urgent:

Quin paper tenen els mitjans de comunicació en la creixent criminalització de la IJM?

Més concretament:

Com es representen aquestes i aquests joves en la premsa més llegida d'Espanya i Catalunya?

De quina manera aquestes representacions activen o reforcen els anomenats discursos d'odi?

Per respondre a aquestes preguntes, es van analitzar **totes les publicacions de notícies a X (exTwitter) sobre la IJM**, de quatre dels principals diaris d'Espanya i Catalunya:

EL PAÍS

EL MUNDO

LA VANGUARDIA

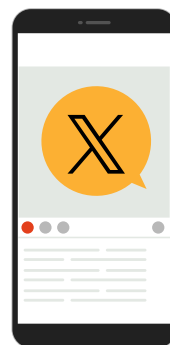
ara

S

EL SALTO

entre gener i
octubre de 2024

131
publicacions en
total

A més, s'hi inclou una anàlisi de les publicacions d'*El Salto*, mitjà independent que ofereix, amb freqüència, mirades alternatives.

L'anàlisi no es va limitar només a les publicacions, **també es van revisar els comentaris generats pels usuaris a les notícies amb la interacció més elevada de cada diari.**

A través d'aquests comentaris, s'observa com unes certes representacions del discurs polític-mediàtic es reproduïen, es distorsionen o es radicalitzen i, així, **es construeixen i reforcen idees, creences i actituds col·lectives.**

Per abordar aquesta anàlisi, s'ha adoptat una perspectiva crítica, per comprendre la relació entre el discurs i les pràctiques i estructures sociopolítiques de discriminació i dominació. **Aquest enfocament entén que el discurs, més que descriure el món, el construeix.**

L'ús de determinades paraules, metàfores o imatges són elements que influeixen directament en com es percep socialment la IJM. En un context local i global d'auge de l'extrema dreta, de polítiques migratòries cada vegada més restrictives i de retrocessos en drets fonamentals, analitzar com es construeixen les narratives sobre la IJM no és un simple exercici de recerca. **És una manera d'intervenir en el debat públic, de qüestionar estereotips i d'obrir espai per a altres maneres de narrar.**

Què s'hi ha trobat?

La creació d'un “altre”

A grans trets, l'anàlisi de les notícies sobre la IJM identifica una qüestió ideològica bàsica: la construcció d'un “altre”, en aquest cas la IJM, en oposició a un “nosaltres”, que representa la identitat nacional i també els valors d'una Europa civilitzatòria que manté relacions (neo)colonials amb molts dels països emissors de migrants

L'alteritat és funcional a aquestes relacions i també és constitutiva de la identitat nacional. Les migracions de les últimes dècades han assumit el rol de l'altre en els discursos nacionals i regionals. **Una estratègia discursiva típica de construcció de l'altre és l'homogeneïtzació sota una mateixa etiqueta, és a dir, la reducció de múltiples trajectòries vitals a un únic grup social.**

En el cas que s'analitza, la paraula “menors” (vegeu “Selecció lèxica”, p.20) –a vegades acompanyada de l'adjectiu “migrants”, i altres no, encara que el significat hi és implícit– s'ha convertit en la forma omnipresent per referir-se a les diferents realitats migrants compreses entre la infantesa, l'adolescència i la joventut. La caracterització dels menors com a col·lectiu homogeni s'acompanya sovint d'imatges de grups on es dilueixen per complet les individualitats (vegeu “Collectivització”, p. 23).

Mentre que els “altres”, els menors, són reduïts a l'única acció d'arribar (**l'arribada de menors és el tema central de gran part de les notícies analitzades**) (vegeu “Passivació”, p.23); “nosaltres”, els espanyols i els seus representants polítics, encarnen tot tipus d'accions per rebre i canalitzar aquestes arribades (vegeu “Activació”, p.23). Es presenten com els subjectes actius que assumeixen la responsabilitat de gestionar l'anomenada crisi dels menors (vegeu “Temes”, p. 19).

Aquesta idea és producte de **l'associació constant dels significats “menors” i “crisi”, i és global, és a dir, és present en la gran majoria de les notícies**. A més, es presenta com naturalitzada, socialment acceptada (vegeu “Pressuposicions”, p. 26); és a dir, no deixa lloc a dubtes o qüestionaments sobre la seva veracitat o naturalesa (**sinó que dona per fet que l'arribada de menors implica necessàriament una crisi**).

L'arribada dels menors implica crisi

Associació constant dels significats “menors” i “crisi”

Dimensió global: apareix en la gran majoria de notícies

Naturalitzada i socialment acceptada

No se'n qüestiona ni la veracitat ni la naturalesa:

...> **S'assumeix que l'arribada de menors implica de manera inevitable una situació de crisi** <...

Securització humanitària

La “crisi dels menors” té diferents dimensions: **humanitària, securitària, sanitària, política i econòmica**, depenent de com es va construint la identitat del “nosaltres”.

La visió humanitària de la crisi recolza fonamentalment sobre la victimització de la IJM, que es representa com a subjecte passiu del sofriment i objecte d'ajuda humanitària urgent.

Per això són notables dos processos discursius:

Infantilització, és a dir la representació –sobretot a través de les imatges– de la IJM com a bebès o criatures petites.

Feminització, és a dir, la representació de dones que són nenes petites o mares amb els seus bebès (Figura 5, p. 24).

Dones i criatures constitueixen la víctima (innocent) ideal en l'imaginari humanitari. El segon actor destacat d'aquestes imatges són les persones que actuen en el rescat, algunes de les quals vesteixen vestits impermeables de protecció que remeten a una crisi sanitària a la frontera. Així el discurs humanitari emfatitza la necessitat urgent de l'acolliment en nom de la protecció a la infància. En el context analitzat, això implica, a més, donar suport al repartiment, que mostra clarament la funcionalitat d'aquest discurs en una acció sociopolítica concreta. Encara que aquesta acció gira entorn dels infants i joves que migren de manera autònoma, la seva construcció discursiva humanitària recolza sobre una imatge de la infància molt menys autònoma i molt més vulnerable.

La idea d'una crisi de seguretat es basa en la criminalització de la IJM, presentada com un perill o amenaça per a la sobirania i la seguretat dels espanyols.

Destaquen aquí els processos de:

Adultització i masculinització, és a dir, una representació majoritària de migrants homes, joves i/o adults (Figura 6, p. 13).

La selecció d'imatges aprofita l'ambigüitat⁶ dels cossos que estan entre l'adolescència i la joventut, que podrien ser menors d'edat o no, per qüestionar i deslegitimar la condició de la IJM com a mereixedora de tutela de l'Estat. Sovint aquests cossos apareixen en les imatges custodiats per forces de seguretat. En aquest discurs, les accions de la IJM van més enllà d'arribar; són representacions de problemes de convivència, mentides o delictes.

Des d'aquesta visió de la crisi, es rebutja el repartiment, per estendre el perill més enllà de les zones frontereres i per augmentar la despesa pública, per tant, per atemptar també contra el benestar econòmic dels espanyols.

6 No existeix un únic criteri per a la divisió d'edat de les etapes biològiques i psicosocials. La Llei de protecció jurídica del menor (Llei orgànica 1/1996) estableix que un menor és tota persona de menys de 18 anys, però dins d'aquesta etapa se sol considerar la infància fins als 12 anys. L'OMS, en canvi, defineix la infància fins als 10 anys i l'adolescència fins als 19. Segons l'Institut de la Joventut d'Espanya (INJUVE), la joventut abasta des dels 15 als 29 anys, però legalment, es considera que una persona és jove fins als 30 anys en alguns programes i ajudes, igual que ho fa la Unió Europea.

L'existència d'una crisi humanitària és una construcció discursiva típica de la premsa progressista i/o centrista, mentre que la crisi securitària és pròpia de la premsa conservadora.⁷

Des del punt de vista discursiu, el “nosaltres” humanitari i el “nosaltres” securitari es presenten com a posicions oposades davant una mateixa crisi. No obstant això, sovint són presents en un mateix mitjà o, fins i tot, apareixen trets de tots dos articulats en una mateixa notícia.

Això confirma el que s'anomena **“securitització humanitària”**,⁸ un aparent oxímoron per referir-se al treball cada vegada més orquestrat entre actors humanitaris i agents de la seguretat en el control dels moviments migratoris en frontera, que desdibuixa les diferències entre tots dos.

L'anàlisi demostra que la polarització discursiva entre defensors i detractors del repartiment, que semblaria alinear-se amb ideologies antiracistes i racistes respectivament, no resisteix una anàlisi ideològica en profunditat, que els situa tots dos dins d'una única esfera de pertinença: *nosaltres*.

La pertinença al “nosaltres”

El “nosaltres” actua en tots dos casos per reafirmar positivament la seva identitat, mitjançant accions dirigides a la defensa del dret (nacional i internacional) i els valors democràtics, el compromís amb el benestar dels espanyols i la preocupació per la gestió de les fronteres nacionals, els recursos econòmics i polítics per afrontar el problema de la migració. Així es diferencien d'“un altre” que també està construït de forma aparentment contraposada: és víctima o amenaça.

No obstant això, en tots dos casos, **no és subjecte de dret i la seva presència representa un problema a neutralitzar, per això ha d'intervenir l'Estat, amb un desplegament que és alhora humanitari i securitari.**

En aquest sentit, resulta significatiu com el discurs humanitari utilitza l'argument de la solidaritat, dirigit al “nosaltres”. S'apel·la a la solidaritat de les comunitats autònomes amb més recursos cap a aquelles que reben IJM, presentades sovint

⁷ Vegeu també Quintero et al., 2021.

⁸ Vegeu Vaughan-Williams, 2015.

com les que *demanen ajuda* o *necessiten suport* davant la seva arribada. Aquest trasllat de les idees de víctima i ajuda a l'interior del mateix Estat mostra com el discurs humanitari contribueix a reforçar una imatge positiva del “nosaltres”.

Així mateix, el discurs humanitari i el securitari són portadors d'un mateix codi de conducta que respon a les creences i valors del “nosaltres”.

La premsa conservadora,
encarnada per *El Mundo*,

- construeix notícies en les quals la IJM es mostra incapaç de complir amb la llei, l'ordre o la convivència. En conseqüència, problemes als centres d'acollida, robatoris, vandalisme, etc., venen a **confirmar l'amenaça** que era només potencial a l'arribada, l'acollida i el repartiment.

La premsa progressista,

- produeix –encara que amb menys freqüència– relats individualitzats d'integració, superació i èxit, dotats d'un halo d'excepcionalitat, que semblen constituir formes alternatives a la criminalització de la IJM (vegeu “Activació i individualització”, p. 22).

No obstant això, en aquestes notícies es naturalitzen processos racistes d'assimilació cultural que implícitament es proposen com l'única via per acceptar i integrar la IJM en el projecte nacional del “nosaltres”.

Es tracta d'històries on la IJM ha superat la gesta de migrar en piragua o nedant (a vegades, interpretada com a *miracle*) i ha aconseguit independitzar-se, estudiar, treballar o emprendre. Són relats feliços on un grup afortunat i reduït de joves migrants (que miren a la càmera, somriuen i tenen nom propi) han deixat enrere el sofriment i es mostren agraïts amb la societat d'acollida a la qual **per fi pertanyen, mitjançant accions, aparences i comportaments que els fan similars a “nosaltres”.**

El resultat de tot això és una configuració de posicions en la qual, **d'una banda, s'emfatitza la supremacia del “nosaltres” en tant com valors, capacitats, accions, llibertats i drets; i, d'altra banda, es desactiva l'agència de l'“altre” que es queda fora de llei a través de la criminalització o delega passivament el seu destí a qui el salva i l'integra, que passa a ser la figura central.**

En la mesura que aquesta distribució de posicions està travessada per una construcció racial i ètnica, llavors es pot parlar, en tots dos casos, d'ideologies racistes subjacents. Tots dos discursos operen en la direcció de construir l'alteritat i així (re)produeixen diferències històriques basades en categories racials i ètniques.

Com es construeixen aquests significats?

Alguns conceptes clau per a l'Anàlisi Crítica del Discurs

Representació d'actors socials

L'anàlisi combina l'enfocament sociocognitiu de l'anàlisi crítica del discurs⁹ amb la semiòtica social¹⁰. Des d'aquestes dues perspectives, **la representació d'actors socials és central en la manifestació i reproducció d'ideologies en el discurs**¹¹. La representació de persones i grups socials en discursos públics, com les publicacions de notícies i altres discursos en xarxes socials, crea **models mentals**¹² o retrats d'aquestes persones en les ments de qui rep aquests discursos. **Aquestes representacions discursives són la base crucial per a la formació de les creences i actituds ideològiques** sobre grups socials com la IJM, especialment quan són les dominants i s'invisibilitzen altres fonts alternatives que presenten altres models sobre els mateixos col·lectius.

9 Van Dijk, 1991, 1999, 2015.

10 Kress & Van Leeuwen, 2001; Van Leeuwen, 2008.

11 Van Dijk, 1991, 1999; Van Leeuwen, 2008.

12 Van Dijk, 1991.

Per a l'anàlisi de la representació d'actors socials és important **no mirar només qui apareix representat en els discursos o no, sinó com.**

Per això, es qüestiona el procés de selecció de diferents elements discursius:

Quins són els **temes** enfocats en el discurs i com s'associen a uns certs actors socials?

Quines són les **paraules** usades per representar actors socials?

Hi ha dades sobre aquests **actors** incorporats a la notícia? Quines?
Hi ha dades rellevants no esmentades?

Quines **veus** s'incorporen a la notícia i com?

Les persones apareixen com a **agents o objectes d'accions**?

Quines són les seves accions representades o omeses?

Apareixen **persones a les imatges**? Qui i com?

Hi ha **representacions implícites** d'actors socials a les imatges o al text?

Amb aquestes preguntes, s'examinen les principals **estratègies i estructures** que influeixen en la construcció discursiva d'actors socials a les notícies:

Temes:

- Assumptes tractats en el discurs (per exemple, delinqüència, crisi, etc.), també coneguts com a macrosignificats, construïts de manera explícita i implícita en relació amb persones i grups socials a les notícies.

Lèxic:

- Paraules seleccionades per anomenar i qualificar actors i pràctiques socials.

"Joc de números":

- Xifres seleccionades, omeses i/o manipulades.

Intertextualitat (discurs reportat):

Discursos de persones o entitats que el/la periodista incorpora de manera directa o indirecta a la notícia. Normalment, els discursos citats directament a les notícies són seleccionats per destacar perspectives que el diari busca subratllar.

Passivació / activació:

Representació gramatical d'actors com el subjecte o agent d'una acció o com l'objecte d'aquesta acció.

Selecció d'imatges:

Representació o omissió visual d'actors socials.

Estructures implícites (pressuposicions, implicacions i implicatures):

Construcció de significats subjacents o no explícits de significats a través de les paraules, xifres, veus i imatges seleccionades i incorporades a la notícia.

Multimodalitat

S'entén la construcció de significats com una orquestració de diferents modes de comunicació. **És a dir, en lloc d'analitzar els elements lingüístics i visuals per separat, es reconeix la importància de veure com aquests elements interactuen en la creació de significats**¹³. En l'anàlisi crítica de notícies publicades a les xarxes, aquest enfocament en la **multimodalitat** és clau per a una comprensió més plena de com s'activen els models mentals difosos en aquestes publicacions.

Intertextualitat i interdiscursivitat

Un esdeveniment comunicatiu no és un succés aïllat. **Tots els discursos són part de cadenes o xarxes de coneixement social que s'ha estructurat al llarg de la història.** En la construcció d'una notícia, múltiples textos (entrevistes orals o comunicats escrits) són incorporats de manera explícita (amb el discurs reportat directament o indirectament) i de manera implícita, sense esment de les fonts dels fets narrats per part del/la periodista. **El concepte de la intertextualitat reconeix aquesta manera com els textos es configuren a partir d'altres textos.** En la construcció d'un nou text, textos passats són extrets dels seus contextos originals i **recontextualitzats** o reconfigurats dins del nou context comunicatiu.

¹³ Kress & Van Leeuwen, 2001.

Mentre que la intertextualitat se centra en les relacions entre textos, **la interdiscursivitat se centra en les relacions entre discursos**, entesos com a macrotemes que emmarquen el coneixement, la identitat i el poder.

A l'estudi, per exemple, s'observa **com els macrotemes de l'arribada i el repartiment de la IJM van ser entrellaçats amb els macrotemes de crisi, seguretat i protecció a les notícies i als comentaris del públic a aquestes publicacions a X.**

Exemples específics de l'anàlisi crítica del discurs mediàtic

Temes

Encara que la pregunta inicial d'aquesta recerca va ser: com es representa la joventut migrant en la premsa espanyola i catalana?, **la cobertura mediàtica durant el període d'anàlisi va portar a centrar l'atenció en la representació de la IJM que migra sense els seus tutors legals, a causa de l'enfocament preferent de la premsa en temes relacionats amb aquest grup social més específic.**

En lloc de notícies que destaquen joves amb diverses històries i accions, **els temes que dominen la col·lecció de publicacions són principalment sobre l'arribada (massiva) de menors migrants no acompanyats i les múltiples crisis en relació amb aquesta arribada** (vegeu les figures 1 i 2).

Figura 1

L'arribada massiva de menors migrants no acompanyats, crisis de recursos i conflicte polític

Figura 2

Crisi dels menors migrants i crisi de seguretat als carrers espanyols

Selecció lèxica (paraules seleccionades)

La infància i joventut migrant com a “menors migrants”

Com ja s'ha destacat més amunt, **a l'estudi s'ha trobat una representació dominant de la IJM a través de la categoria “menors migrants”** i, sovint, només **“menors”**. En moltes de les notícies analitzades, “menors” fa referència a menors que han migrat a Espanya **de manera autònoma o que no estan en companyia dels seus tutors legals**, perquè els han perdut pel camí o perquè n'han estat separats. En tots els casos es tracta de nens, nenes, adolescents o joves que han de ser tutelats per l'Estat. **Tots aquests significats que estan omesos lèxicament apareixen condensats en la paraula “menors”**, com es pot observar a les figures 1 i 2, més amunt (“col·lapse dels menors”, “crisi dels menors”).

Aquesta selecció representa una nova tendència lèxica que s'allunya del que ha estat l'ús dominant de l'acrònim “mena”¹⁴ a la premsa espanyola¹⁵.

No obstant això, aquest canvi no reflecteix la construcció de noves representacions, més justes i menys interessades de la IJM; aquestes noves paraules simplement absorbeixen els significats antics, incloent-hi els valors racistes i criminalitzadors.

En aquest sentit, l'estudi destaca la necessitat d'examinar aquest flux de significats pel que fa a les paraules utilitzades per identificar persones i grups socials, i la importància de qüestionar els temes i significats específics que acaben sent apropiats per aquestes paraules.

Llenguatge de “crisi”

La selecció lèxica és clau en la construcció del tema central de crisi en les notícies analitzades. Més enllà de l'ús de la mateixa paraula **“crisis”**, paraules com **“colapso”** (*El Mundo*, *La Vanguardia*) i **“sobresaturación”** (*El País*) i l'acció de comunitats autònomes de **“pedir auxilio (urgente)”** (*El País*, *El Mundo*) construeixen la representació d'**una crisi de recursos i de seguretat** davant l'arribada i acolliment de la IJM.

La selecció lèxica per representar les accions de figures polítiques i els governs també emfatitzen la crisi de menors migrants com **una crisi política** en la qual

¹⁴ En el corpus només es manté aquesta forma minoritàriament en notícies d'*El Mundo*.

¹⁵ Vegeu, per exemple, Quintero et al., 2021.

actors polítics entren en un “enfrentamiento” (*El País*) i una “guerra” (*El Mundo*) o “batalla” (*Ara*), amb accions d’“amenazar”, “atacar”, “romper” (pactes/governos) (*La Vanguardia*), “colar” (“menors” migrants), “explotar” (contra el Govern) (*El Mundo*), “reclamar” i “denunciar” (*El País*).

El joc dels números

L'ús estratègic de xifres o el “joc dels números” és una altra característica discursiva central a tots els diaris per **emfatitzar la idea d'una arribada massiva** i, com a conseqüència, sostenir la idea de crisi, ja que s'utilitza per quantificar qüestions relacionades amb els problemes que ocasiona aquesta arribada (despesa pública, saturació del sistema d'acollida, conflicte polític pel repartiment).

En general les xifres apareixen fora d'un context rellevant per mesurar-ne la importància.

Per exemple, per saber quant representa l'arribada de “312 migrantes más en sólo 15 días en Ceuta” (*El Mundo*), caldria posar aquestes dades en relació amb un nombre global d'arribades anuals al mateix lloc o a tot l'Estat, o en comparació a una altra mena d'arribades com les aèries.

Alguns exemples del joc dels números en els quatre diaris:

1 Menors arribant de forma creixent

“Un total de 4.865 niños y adolescentes emigraron a España sin amparo familiar, frente a los 2.375 que lo hicieron en 2022.” (*La Vanguardia*)

2 Menors que són o serien repartits/repartides o acollits/ acollides a tot Espanya o comunitats autònomes específiques

“Gobierno y Canarias, a punto de pactar el reparto de 2.500 ‘menas’ por toda España.” (El Mundo)

3 Falta de places d’acollida

“Canarias, con 2.000 plazas, cuenta actualmente con alrededor de 5.100 jóvenes bajo tutela.” (El País)

4 Diners per a l’acollida

“La Moncloa promet 50 millones a l’arxipèlag, però el president canari ho veu insuficient.” (Ara)

Discursos esmentats

Com que l’estudi coincideix amb un període de conflicte entre comunitats autònomes, partits polítics i el Govern central per l’arribada d’IJM i la proposta del repartiment, és esperable que les principals veus citades siguin de **líders polítics**. A part de la representació de veus de polítics “en guerra” (vegeu “Selecció lèxica”), també hi ha representacions de les seves altres accions discursives com “debatir” i “negociar” (el repartiment). Encara que aquestes veus són representades principalment de manera indirecta per la narració dels i les periodistes (per exemple, “Clavijo critica que [...]”, figura 1), també hi ha una presència significativa de discursos de figures polítiques citades de manera directa a les notícies (vegeu la figura 2).

D’altra banda, **les veus de persones migrants són majoritàriament omeses a les notícies. De les 131 notícies de l’estudi, només apareixen les veus (de manera indirecta i directa) de la IJM en 8**. Entre aquests pocs casos, es troben les històries d’aquestes persones en relació amb el seu sofriment i a la seva superació d’adversitats abans o després de la seva arribada a Espanya.

Passivació / activació

En analitzar quines accions es representen i qui són els agents i objectes d’aquestes accions a les notícies, s’observa un patró similar al de la representació de veus:

➤ les figures polítiques apareixen com els principals agents de les accions
= **activació**

➤ mentre que la IJM és l'objecte (explícit o implícit) de la majoria d'aquestes accions,
= **passivació**

A la figura 3 (a sota), s'observa aquesta passivació de la IJM com a objecte del repartiment. La representació de la IJM com a objecte d'accions com la de ser repartida (o acollida) sempre va acompanyada per una **col·lectivització** d'aquests individus que arriben a Espanya. Aquesta col·lectivització està constituïda textualment per la identificació lèxica de "menors (migrants)" o la seva representació amb xifres (com s'observa a la figura 3). En moltes publicacions, aquesta col·lectivització també està reforçada multimodalment amb la imatge de cayucos o vaixells plens de persones o altres imatges de multituds en les quals s'esborren identitats individuals.

No obstant això, a l'estudi també es troben altres representacions. A la figura 4, per exemple, es mostra la història personal d'algué, amb el seu nom propi, Mady, que va migrar a Espanya als 15 anys. La seva història està contada pel periodista amb un èmfasi positiu en l'assoliment de l'arribada com un "milagro".

Figura 3

Passivació / activació

Figura 4

Activació i individualització

En aquesta notícia que destaca la seva història, en Mady és representat com a **agent d'accions i és individualitzat**, amb un nom, una veu (també esmentada en la publicació) i un cos individual que apareix representat visualment a la imatge (mira a la càmera i somriu). No obstant això, en analitzar de quines accions és agent o objecte, la resposta remet a les mateixes accions que es repeteixen en altres notícies on persones com en Mady apareixen representades com una massa indistinta: **va pujar en un cayuco i va arribar a Espanya**.

El que realment destaca en aquesta notícia no és l'acció d'en Mady, sinó la d'un altre protagonista, el cuiner Javier Muñoz-Calero, que "le dio una oportunidad".

Aquesta "historia de amor y lealtad", lluny de ser una nova narrativa sobre la IJM, és una història de la generositat espanyola i el deure de la persona jove migrant que se'n beneficia (de manera excepcional).

Imatges seleccionades

Les imatges seleccionades són centrals en la construcció discursiva de la "crisi humanitària" i la "crisi securitària" destacades a l'estudi (vegeu "Què s'hi ha trobat?").

Figura 5

Crisi humanitària i la infantilització i feminització de la IJM.

Figura 6

Crisi securitària i adultització i masculinització de la IJM

Es troba l'enfocament visual en l'arribada de la IJM com **una crisi humanitària** principalment a *El País* i *La Vanguardia*, amb imatges que focalitzen el desplegament de recursos humanitaris, en què destaca la presència de Creu Roja amb el color vermell dels uniformes del seu personal laboral i voluntari, els vehicles i les mantes que ofereixen als nouvinguts (vegeu la figura 5). Aquest enfocament humanitari se centra en imatges de bebès, nenes i nens petits. En algunes d'aquestes imatges, aquests bebès i nenes i nens petits apareixen acompanyats de dones que podrien ser les seves mares o de treballadores de Creu Roja. En l'exemple la imatge de la nena a costat d'altres persones migrants amb mantes de la Creu Roja, **destaca la tendència a infantilitzar i feminitzar la IJM en la construcció visual de la crisi humanitària**.

Per contra, en les notícies que secunden visualment la descripció d'una **crisi de seguretat**, a més de centrar-se en el personal de seguretat (en lloc del personal i dels recursos humanitaris), les persones migrants que apareixen en les imatges són principalment homes que podrien ser vistos com a adults. La figura 6 és un exemple d'aquesta **adultització i masculinització de la IJM en la construcció visual de la crisi securitària**. En aquest últim exemple, aquesta representació visual està reforçada amb el tema del titular: sobre un cas d'engany "de menors inmigrantes 'camuflados' como adultos".

Discursos implícits

Es reprèn un dels exemples presentats a "Temes" més amunt (figura 2), per il·lustrar com els significats també són construïts de manera implícita en el discurs.

Figura 7

Exemple de significats implícitament construïts.

Feijóo endureix el seu discurs migratori en plena crisi dels menors: "Los españoles tienen derecho a salir tranquilos por la calles".

En aquesta publicació d'*El Mundo* s'identifica la pressuposició d'una "crisi de menors (migrants)", construïda a partir de la presentació d'aquesta **crisi com a informació contextual no qüestionada** al titular. Aquesta representació pressuposada d'una crisi per la migració de menors és, a més, **definida implícitament com una crisi securitària** pel discurs seleccionat de Feijóo (el líder del Partit Popular) declarant que "Los españoles tienen derecho a salir tranquilos por las calles". **L'afirmació que les persones espanyoles tenen aquest dret implica que alguna cosa l'amenaça.** Encara que no hi ha esment explícit a persones migrants com els actors socials amenaçadors, la selecció d'aquest discurs de Feijóo com a exemple del seu discurs migratori "endurecido" en el context de la crisi dels menors estableix aquesta implicatura i representació negativa de persones (joves) migrants com a persones delinqüents o violentes. **Sense explicitar-ho està transmetent la imatge de la IJM com una amenaça.**

D'altra banda, aquest titular **construeix implícitament una representació positiva del líder del Partit Popular i de les persones espanyoles en general.** La declaració del president del Partit Popular juntament amb el verb "endurecer", construeixen un significat implícit: Feijóo prendrà accions (més dures) per assegurar el "derecho" a la seguretat de la població espanyola. Alhora que pressuposa que les persones migrants amenacen la seguretat als carrers, també hi ha una pressuposició implícita que "les persones espanyoles (no migrants) no són responsables per la inseguretat als carrers".

Aquestes pressuposicions polaritzadores de "nosaltres", persones que "respecten la tranquil·litat als carrers" versus "ells" que venen a "destruir aquesta tranquil·litat" **són la base central de les ideologies racistes que promouen actes i discursos d'odi contra les persones migrants.** I són pressuposicions –informació que es dedueix del que s'ha dit– basades en falsedats, **ja que estudis nacionals mostren que no hi ha una relació entre migració i delinqüència**¹⁶.

¹⁶ "La inmigración crece, los delitos no: los datos de Interior rebaten la conexión entre más extranjeros y más delincuencia". *El País*, 9/11/2024, recuperat de <https://elpais.com/espana/2024-09-09/el-inmigrante-delincuente-la-idea-zombi-que-revive-pese-a-las-evidencias-en-contra.html>

En quina mesura es tracta de discursos incitadors a l'odi?

En la nostra societat digitalitzada, la interacció del públic amb les notícies compartides a les xarxes socials ha transformat la relació entre els discursos mediàtics i l'anomenat discurs de l'odi, incitat per aquestes notícies, en una relació que es pot observar de manera directa. Macrotemes centrals de les notícies analitzades, com “la crisi de menors” i “la llegada masiva”, també són els més destacats als comentaris.

No obstant això, dins d'aquestes relacions interdiscursives es pot observar com **els discursos que implícitament donen suport a pràctiques i ideologies racistes en les notícies són recontextualitzats de manera que explícitament defensen aquestes pràctiques i ideologies racistes en els comentaris.**

#\$%@
#!!**

De les publicacions més comentades dels quatre diaris, la que va provocar més reaccions i interaccions de les audiències digitals és la d'*El Mundo* (figura 8, a sota), amb 605 comentaris, 1.5K m'agrada, 535.1K vistes i 910 vegades compartida. La imatge d'una crisi de seguretat construïda en aquesta publicació està interdiscursivament destacada als comentaris, com s'observa en el primer comentari a sota.

La representació numèrica de la IJM en la notícia està recontextualitzada i intensificada en el comentari, amb aquest èmfasi que recolza sobre la veu del partit de l'extrema dreta espanyola, VOX. Mentre a la notícia hi ha una construcció implícita del macrotema de la (in)seguretat per la imatge juntament amb la selecció de les paraules “colapso” i “auxilio urgente” (“ante la llegada de cientos...”), en el comentari aquest macrotema és explícitament emfatitzat en relació amb l'arribada de la IJM (“[...] A DEFENDER NUESTRAS CASAS DERECHOS.. Y SEGURIDAD”).

Figura 8

Publicació més comentada d'El Mundo

Comentari 1: VOX YA LO DIJO.. AHORA SON 300.. LUEGO MILES... Y LO SIGUIENTE ERA LA LEY PARA PODER ELLOS MANDARLOS A DONDE QUISIERAN NOS VEMOS COMO POR AHÍ YA.. SALIENDO A DEFENDER NUESTRAS CASAS DERECHOS.. Y SEGURIDAD. [majúscula a l'original]

Comentari 2: Ciento de menores y una p*** m*****, todos con pelos en los huevos y edad militar iros a tomar por culo.

Al comentari 2, la identificació de "menores inmigrantes" a la notícia és contestada amb una recontextualització en la descripció d'aquestes persones "con pelos en los huevos y edad militar". Aquesta recontextualització evidencia models mentals d'aquest seguidor de notícies de "menores inmigrantes" com a adults enganyant les autoritats per entrar al país, una representació que es troba en altres notícies d'El Mundo (vegeu la figura 6). En aquest comentari s'observa també una manifestació explícita de la masculinització i l'adultificació de la IJM, que són construïdes sobretot implícitament en el discurs mediàtic de "la crisis de seguridad".

D'altra banda, el tema de la crisi humanitària i la infantilització de la IJM construïda en les notícies -i particularment en la premsa progressista- també apareix recontextualitzada i qüestionada en els comentaris de manera irònica. Aquesta interdiscursivitat està especialment present en els comentaris que responen a la publicació més comentada del diari Ara (figura 9), en la qual s'observa la infantilització visual de la IJM contestada en els comentaris a través de l'ús de la ironia ("pobrets") i hipèrbole ("bestiessa") que construeixen l'argument de "la necessitat de retornar els nens amb els seus pares" (vegeu comentaris 3 i 4).

Figura 9

Publicació més comentada del diari Ara

Comentari 3: Aquests nens que s'han perdut se'ls ha de tornar amb els seus pares al seu país. Pobrets, que faran aquí solets.

Comentari 4: Que tornin a casa seva. Que és això de tenir menors pel món descontrolats. No veieu que es una bestia!

Aquests últims exemples il·lustren la rellevància de com **el macrotema de “la crisi de menors” està interdiscursivament lligat al macrotema de l’“arribada”**, per la resposta global que provoca en la majoria dels comentaris: “la devolució” com a resposta a la seva arribada i solució a la crisi. En aquests i altres comentaris similars, **s’identifica un procés de reinfantilització de la IJM i una ridiculització del discurs humanitari**.

Finalment, en l’anàlisi dels comentaris s’observa com aquest **gènere digital facilita l’expressió pública de discursos d’odi**. Encara que la publicació de *La Vanguardia* (figura 10, a sota) destaquí les males condicions d’un centre d’acollida, la majoria dels comentaris **ridiculitzen aquesta representació del sofriment de la IJM**. Al comentari 5 la ridiculització està expressada multimodalment a través de la ironia textual i l’ús d’emojis de riures. També s’identifica un exemple de comentari amb contingut explícitament racista, en el qual s’associen “las condiciones de insalubridad” esmentades en el titular amb una caracterització deshumanitzadora de la IJM, referida com a “ratas apestosas” (comentari 6).

Aquest últim exemple il·lustra bé la permissivitat cap als discursos d'odi en aquests espais digitals, malgrat l'existència de lleis que hi haurien de fer front.¹⁷

Figura 10

La notícia més comentada de La Vanguardia

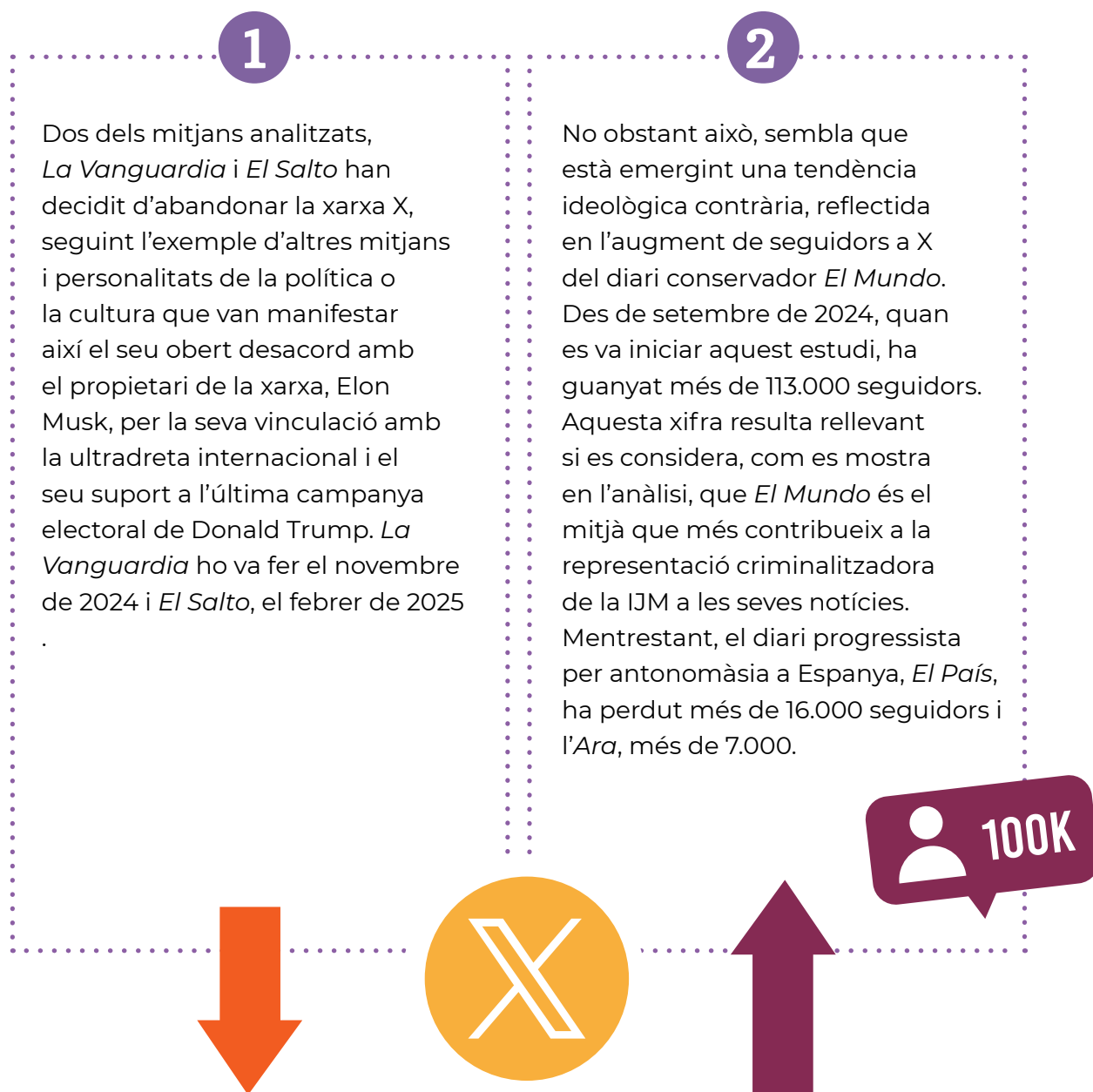
Comentari 5: Pues nada, les ponemos chef's, lavandería y asistenta de hogar.

Comentario 6: Los 32 morros o magrebis que seguro que eso son „,le queda una mejor solución que regrese a su puto país „y que vivan como ratas apestosas que son „si siempre han vivido en insalubridad que os extraña.

¹⁷ Per exemple, l'article 510 del Codi penal i la Llei d'igualtat de tracte i no-discriminació, que prohibeixen la discriminació directa i indirecta per motius racials, religiosos, ètnics, de gènere o orientació sexual, entre d'altres.

Dues dades per reflexionar sobre l'ús d'X

La prominència de discursos racistes explícitament construïts als comentaris exigeix una discussió crítica més profunda sobre aquest gènere discursiu i la seva funció en la societat que està més enllà de l'abast de la recerca. Tanmateix, val la pena esmentar dos aspectes relacionats amb el seguiment de notícies a través d'X que es van identificar retrospectivament i que van tenir lloc durant la realització de l'estudi:

Altres representacions

Com es podrien plantejar altres maneres de representar a la IJM en el discurs mediàtic?

Per respondre a aquesta pregunta, es van analitzar publicacions del diari alternatiu ***El Salto***.

A diferència de grans corporacions mediàtiques com *El País*, *El Salto* es finança mitjançant les aportacions dels socis i basa la gestió en la presa de decisions assembleàries.

Ofereix relats alternatius i crítics respecte als mitjans hegemònics. En la seva pàgina web, aquest diari s'autodefineix com “un medio que apuesta por un periodismo independiente de los grandes grupos económicos, democrático, descentralizado y colectivo” amb l'objectiu central de “contribuir a la transformación social y a la creación de otros relatos sobre la realidad desde el periodismo de calidad, el análisis, la investigación y el humor”¹⁸.

Davant de la immediatesa i la constant actualització, característiques de les publicacions dels grans diaris, les d'*El Salto* mostren una certa distància respecte als temes que aborden. Per exemple, en relació amb el tema del conflicte i debat polític generat per l'arribada de “menors” a Canàries, *El Salto* focalitza les seves notícies en l'especulació política interessada de la qüestió del repartiment, des **d'un punt de vista crític que se situa més enllà de la batalla institucional entre partits**. Això és palpable en la selecció lèxica per referir-se a l'acció global dels partits i figures polítiques: “pulso partidista”, “fascismo” (per referir-se a la negació del “reparto”), “teatro político” i “conflicto de competencias”.

En aquest sentit, el repartiment no es dona per fet com la millor solució al problema de l'arribada de menors migrants, sinó que és problematitzat. A través de publicacions que posen de manifest la racionalitat logística que implica la mateixa idea d'un repartiment i que qüestionen quins drets de la infància poden veure's afectats per aquesta acció política, *El Salto* trenca amb **la polarització entre una visió humanitària i una altra de deshumanitzadora en la cobertura convencional sobre el repartiment**. Així, els grans protagonistes de la crisi política (Sánchez, VOX, El Govern de Canàries, etc.) passen a un segon pla (no

¹⁸ ¿Qué es 'El Salto'? <https://www.elsaltodiario.com/info/que-es-el-salto>

n'hi ha imatges), ja que dona lloc a l'opinió, a l'anàlisi més detinguda, o entrevista altres actors de la política institucional amb representacions diferents a les dels mitjans dominants.

L'associació “crisi” i “menors”, que caracteritza globalment els discursos dels grans mitjans, es dilueix en *El Salto*, ja que utilitza altres formes per referir-se a la IJM. Davant de l'hegemonia de “menores inmigrantes”, aquí s'utilitzen sovint les paraules infància¹⁹ o nens, nenes i adolescents (que en altres mitjans estaven associades al discurs humanitari). Les identifications lèxiques de “menores” o “menores migrantes” queden relegades a contextos on la minoria d'edat té una especial rellevància legal, per exemple, en una notícia on es denuncia la presència de menors a la presó i en dues notícies on es parla de processos de devolució. Ambdues són pràctiques il·legals que contravenen per complet el dret penal i internacional de protecció al menor i per tant apunten a la (ir)responsabilitat de l'Estat.

Finalment, a les publicacions d'*El Salto* destaca la presència d'actors i accions col·lectives que en altres mitjans estan invisibilitzats, com ara organitzacions i actors que demanen que es respectin els drets de la IJM. Aquesta representació és sobretot visual, amb la selecció d'imatges de persones i/o pancartes que remeten a un context de protesta, com es pot veure en els dos exemples de les figures 11 i 12, a sota. Les imatges d'aquestes dues publicacions **confronten discursos dominants de la premsa que exclouen la veu, la humanitat, els drets i l'agència política d'aquests i aquestes joves.**

Figura 1 y 12

Altres maneres de representar la IJM en el discurs mediàtic

¹⁹ El mateix mitjà té l'etiqueta 'infancia migrante' per accedir a les notícies sobre el tema.

Desconstruir el racisme a la premsa: primer pas cap a noves narratives

Com s'ha dit al començament, aquest exercici d'anàlisi constitueix un acte de recerca que té per objectiu intervenir en el debat públic, qüestionant els discursos que secunden –o que no disputen– creences i actituds racistes sobre la IJM, amb la finalitat de donar cabuda a altres maneres de narrar.

Les eines de l'anàlisi crítica del discurs aplicades serveixen per identificar com es difon la discriminació racista en l'arquitectura de les notícies. Aquest exercici permet qüestionar els criteris d'objectivitat, veracitat i imparcialitat de la premsa, i veure amb claredat la selecció interessada de cada paraula i imatge. Aquesta selecció respon al seu torn als discursos polítics dominants, els secunda, els amplifica, els coconstrueix i els reproduceix.

La construcció d'una crisi permet governar la migració en general i la IJM en particular sota el criteri de l'excepcionalitat, la qual cosa torna la legislació particularment flexible fins i tot si això atempta contra drets bàsics.

Parlar en termes de "crisi" permet a la premsa **ignorar tant les causes com la història colonial d'Europa amb els països d'origen de les persones migrants, com l'impacte de les polítiques migratòries en els seus drets i dignitat**. No només es tracta de la mort a les fronteres, conseqüència directa d'aquestes polítiques, sinó també de com la Llei d'estrangeria, el Codi penal i altres normes regionals i locals dificulten la vida de les persones migrants, obligant-les a sobreviure en condicions extremes.

Existeix un llarg historial de crisis migratòries en el discurs polític-mediàtic espanyol que desmenteix la pròpia idea de crisi com un esdevenir urgent, brusc, despreviut. **Al contrari, la crisi s'ha convertit en la norma a través de la qual es narra i es governa la migració.**²⁰

²⁰ Moreno-Lax, 2024.

Desconstruir la crisi dels “menors” és una manera potent de crear un espai en el qual puguin sorgir preguntes i reflexions centrades en **la construcció de noves narratives**.

Algunes d'aquestes preguntes que sorgeixen a partir de l'estudi són:

Quines noves representacions poden emergir si els i les joves migrants deixen de ser “objecte d'acollida” per convertir-se en “subjectes de dret”?

Quins efectes tindrien els discursos si no s'organitzessin entorn de l'excepcionalitat de la crisi, sinó de la quotidianitat dels drets?

Quin paper han de jugar els mitjans, les institucions i les mateixes comunitats migrants en aquesta transformació discursiva?

Abordar aquestes preguntes constitueix un desafiament significatiu, però resulta necessari per avançar cap a una societat veritablement democràtica, plural i respectuosa de les múltiples maneres d'habitar i transitar el món.

Segons l'anàlisi de les publicacions d'*El Salto*, l'Anàlisi Crítica del Discurs també permet **identificar altres estratègies i estructures específiques per representar els mateixos contextos sociopolítics i els seus actors**. Els exemples dels discursos d'*El Salto* permeten aprofundir en la reflexió sobre les tres preguntes plantejades més amunt.

No obstant això, resulta pertinent avançar més enllà de l'anàlisi d'altres enfocaments discursius: la creació de contradiscursos i noves narratives **requereix el protagonisme dels qui són objecte de les pràctiques de discriminació i odi promogudes pels discursos dominants**.

Per exemple, rebutjar els significats associats a l'etiqueta “menors migrants” no es redueix a buscar altres paraules o sigles, com s’ha fet en aquest document.

És necessari desconstruir els discursos en els quals aquestes etiquetes s’implanten i qüestionar-ne la pertinència per a uns certs grups de persones i no per a uns altres.

Per a això, resulta fonamental la participació activa de joves migrants en els processos d'anàlisi crítica i creació de nous discursos. En aquest sentit, aquest estudi constitueix només una petita aportació dins d'un procés més ampli, que requereix la col·laboració de múltiples sectors socials i polítics per enfrontar les pràctiques de discriminació, dominació i odi, començant pels discursos que (re) produïm.

Referències

Kress, G., & van Leeuwen, T. (2001). *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. Arnold.

Quintero, J. D. G., Aguerri, J. C., & Monterde, C. G. (2021). "Representaciones mediáticas de los menores que migran solos: Los MENA en la prensa española". *Comunicar: Revista Científica de Comunicación y Educación*, (66), 95-105.

Moreno-Lax, V. (2024). Crisis as (Asylum) Governance: "The Evolving Normalisation of Non-access to Protection in the EU". *European Papers-A Journal on Law and Integration*, 2024(1), 179-208.

Van Dijk, T. A. (1991). *Racism and the Press*. Routledge.

Van Dijk, T. A. (1999). *El análisis crítico del discurso*. Anthropos.

Van Dijk, T. A. (2015). "Discourse-Cognition-Society: Current State and Prospects of the Sociocognitive Approach to Discourse". a R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of Critical Discourse Studies* (p. 63–84). SAGE Publications.

Van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford University Press.

Vaughan-Williams, N. (2015). *Europe's Border Crisis: Biopolitical Security and Beyond*. Oxford University Press

Llistat de notícies analitzades

Es pot consultar el llistat complet en línia:

Accedir al llistat

Accedeix al informe complet

Aquesta publicació forma part del projecte **Actuant amb cures, noves narratives comunitàries**, que té com a objectiu contribuir a la creació de narratives alternatives sobre la migració a través del treball en xarxa, estratègies comunitàries i processos participatius.

Coordinat per:

El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de Reds i Interred Catalunya i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'ACCD ni de la Generalitat de Catalunya. Es permet lliurement copiar, distribuir i comunicar públicament aquesta obra sempre que se'n reconegui l'autoria i no s'utilitzi amb finalitats comercials. No es pot alterar, transformar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra sense els crèdits corresponents.

Barcelona, octubre 2025